

SLOVENSKE NOVINE.

Odgovorni Vrednik: Profesor Valentin Konček.

Slovenske novine pridejo vsaki četrtek na svetlo; cena za četrtno leto 1 gold.; po pošti 1 gol. 10 kr. sr.
Za plačilo se tudi okazala razglasitje.

Teraz 11.

V Celj 12. malga travna 1849.

List 15.

Učiteljski zbor na Slivnici. *)

6.) Se je pogovarjalo, s čem bi se učne knige, učiteljski časniki itd. imenovali? Tu je bilo za domorodca radostno slišati, kako so gospodje svoje Slov. časopise učivnicam v ponudbo imenovali, ino je priporočali; pred vsemi se je „Vedež“ za učiteljstvo prikupovati radilo. Menilo se je tudi, da bi se takši zaključki, kateri so prava lastnina učivnic, pak posebnega odločka za kaj imenovanja ne imajo, za popred rečeno učila obračali.

Nikar se mi za zlo ne vzemi, da tudi nekaj po svoje povem: meni se najmer močno dozdeva, da sta si jaka naša časnička „Vedež“ ino „Pravi Slovenc“ odnosa čerstva sinova beše Ljubane v svojih namerah, ali ber v svojih sestavkih so prejednaka, kakor dvojčica: jaz derzajem svetovati, da bi se ju jeden v posebno obliko za učitelstvo in učivnice spreobrazil; tako bi oba včas teka imela ino si jeden drugemu na poti ne bila. To verstico pomnim kakor izstrek večih prijateljev Slovenskega časopisemstva. Celó to reč iskernjega serdca priporočam sploh vsem našim neutrudljivim vrednikom Slovenskih časopisov, da bi si vsaki prizadeval, svojim listom drugo namero, drugako sustavo ino tudi drugačesajo odločki dati, ker si mimo drugih važnih vzrolov mnogo Slovencev vse domače časničke upravlja. V vsakemu pak vendar bodite na kratkem vsi ispitanejši prigodki široko po svetu razporedni, kakor okroglo „Novice“ „Pravi Slovenc“ ino „Vedež“ dosti dobi prav prilična zadevaja. Zatore „Slovenski“ bodi Slovenija: brani nepogrešljive pravice ino druž, kar je derzavljanški razbremenec; „Slovenske Novine“, perst in edini Slovenc — Stajarski časopis, pripovedajte derzavne ino knjevske novice, knjevske potrebe, poduke, popravo ino lepo, pak vse prostoma; „Vedež“ *) se

loti učstva in učiteljstva; „Pravi Slovenc“ diha ino nadišava Slovence Slovenskim: vlastenskim duhom. „Novice“ godni plod iz poprednjih časov le neprenehama ostanite gospodi ino kmetovi koristne ino prijetne novice človeškega dlana ino uma, pač dišeči venci iz pisanega cvetja domačih rožic s lipovim ličjem prijazno prepasani. Vse pak osvita „Zgodnja Danica“, ino zári ter zári pravo vero ino položnost Slovencev, brez ktero je vse drugo znanje in umenje prazden ino kvarljiv blíš. Teli čestero Slov. časopisov bodite Slovencu virov ino žilohvi aka in omike, pak slederni do jedendruha kakor deline jednega jednega celka (celótine), tako, da boše jeden drugega podkladal — gréjal — ino potrohal.

Takove radošno upanje, ktero bi le drugočno duhovno ino derzavno podjarmljenje spoštiti moglo, si delam sebi ino vsem ljudim rojakom, ter se na ukiniti ne dam, dokler so mi toliki napredki našega narava ino pisemstva, da le rečem, jednega samega leta za nje dovolje zastava ino poročstvo. Boli si tudi, da naša pravična reč sopernike ima; pak gder gibanja ino življenja ni, onde je pogibanje ino smert: le v temú časi se teli naj boljše svétli, ino iz matne lasi čista resnica naj lepše prilesketa. Bodite si nam, telaj napotki ino soprotivstva se toliki: itoči dahi to dobe bodo je svojimi železnimi kroki razvalil ino znamenil.

Zato dragi domorodci! Kteri koli se ali že dvojite nad skorejšim izobraženjem svojega rodu, premislite k svojemu potolačenju pravno resnico: brez setve ni letve, moči obzra je časa treba: ino kar človek seje, to ho žet vsej so naše doseščajo vsakorajke učilna prava ljudska omika le zavirale, da ravno ne rečem, zatirale. Balje ne bode li žarko solnce ustavno grajele, ktero se niti ustaviť niti ugasiť vč ne da, čestere-

*) Po ugrešku iz sustave opustek.

) Drugo nam blibo, o tej reči misli staroc-

ga vredništva „Vedež“ mnogaj ino so drugedajnih domoredov izvedel.

težanemu kmetu mogoče bilo svoje vino za tako ceno prodati, da je zamogel cesarsko ino gruntno - gospodsko šibire opravilati. Tud je bila mitnica od žita in živine, ktere odpravljenje Stajerskim kmetam ne seže tako v živo, ker je le majhna bila. Ni dvombe, da bi vsi Stajerski kmeti blizo Herraško meje naskrat obožili, če bi se ta mitnica precej odpravila; pa to ni tako. Herrat ino Oger sta zamogla zato svoj pridelek za tako nisko ceno prodati, ker sta veliko, veliko menj naravnih ino nenaravnih davkov plačevala; to kar je Cesarju na štirah odkilo, so je hotelo skoz mitnico pridobiti. Alj zdaj bo vse drugače: enake postavbe bodo veljale za vse dežele velike Avstrijske države; po moččnosti enaki davki se bodo povsod vpejli, ino to nam je gotovi porok, da se bo ta različnost vmed Stajersko ino Herraško deželo tako poravnala, da ne bo ne ena ne druga tih dežel pri temu škodo imela. Tud ne sme nihče misliti, da se je mitna meja vmed Herraško ino Stajersko deželo že sada ostranila, alj da se to precej zgodilo bo. To se ne more storiti, preden ne bodo na Herraškim nove postavbe in ravno tiste šibire kot pri nas vpejane. Kadar bodo pa Herraški ino Ogri z nami enake šibire plačovali, bodo pri njih tud vsi prideleki tako v ceni poskočili, da ne bo vmed Stajerskim ino Herraškim pridelekmi toljko razločka, da bi nam skoz to škoda prišla. Praven je torej strah tistih, kteri mislijo, da bodo vsi naši kmeti na Herraški meji na nič prišli, ino kteri že po tih krajih boben peti slišijo. Ne bojte se tedaj, kmeti, sedmega para-grafa naše nove uredbe, ne bo se Vam škoda delala, od ktere eni nepotrebno upijejo.

(Dalje in konec sledi.)

Učiteljski zbor na Slivnici.

(Podaljšek ino sklep.)

Da bi se one toljko pohvaljene učne knjižice iz Tersta za ti čas spravile, se je sicer verlo navetovalo; pak ker je nektero zbornikov v misel vzelo, da bi ta vpejajava za starše težavna glede vstranjenja starih ino gotovega kupljenja novih bukev, ino kmalu za knigarje še sprenelejša bila, so ni nikaj ustanovilo, ampak se je to le v sklep sprijelo: „V slovenskih učivnicah težko čestimo pogršek Slovenskih učnih knjižic, posebno v drugemu oddelku; za tega voljo je sila, da se nam berč spravijo.“

Pač vsi g. učitelje so jednim glasom javili ino se togovali, kako težko, težko da je stane, z otroki po domače se pogovarjati, najbolje, o učnih rečih, ker toljokrat spodobne izrazne ugrešavajo, ino da bi radi mahoma Slovenski učili, ako bi potrebne učila k rudi bile. — Bog me oboje je gola istina! Kakoršnja da se našim razčudenim učiteljem ob ti dobi presnove učna godi, postavim tukaj v razgled besede iz pisma gorljivega učitelja pri Sv. Lovr. g. J. I. — ta: „Jaz to pak to v Slovensko prestavljam, ali močno čutim, da se ne imam dosti uma v svoji tikvi — o da bi moji rajni učniki, Bog jim daj večni mir — me raji v Slovenščini bili bolje

vadili, ne pak da so me z rogatoj „Sprachlehre“ nemilo trpili, ino me nekokrat za to stradati pustili: bi zdaj utegnel prav morder ino koristen učitelj svojih učencev biti. Oj pri tem prestavljanji stojim nekokrat kakor kr — a pred novimi dvermi. Ali zdaj hitim loviti iz „Drobtine“, „Blaze ino Nežice“ ino preljubih „Novic“, ker me hoda sila mora ino že tude gorčča ljubezen vna-ma do lepe materine, do zlate, pak dosih-dob neznane Slovenšine.“ — Rad dodam, da učitelje Slovensko besedovanje težko stane, recem celo, da težje, nego duhovnike in urednike. Način pripravstva za svoj stan je res vsem trojim jednak bil — po tuje: pak obojim poslednjim je, da tako recem, uredna beseda (Amtssprache) vendar le Slovenska bila, je pač sv. Duh ino vlastni um vsili namestil, kar je pogršno učivo skratilo — dokler so učitelje ostali sami učive ino naj krepija podpiravei tujiine, ker jim je tud učena beseda (Vortragssprache) le tuja bila. Pak le, potepite prijatelje, — tude Vam bode skoro pomagano. Naš svetli cesar — Bog ga živi premisljeni Avstriji! je vustavi v l. Odd. § 5. ukazal: „Vsi narodi imajo jednake pravice, ino vsak narod ima neurazljivo pravico, svoje narodnost ino svoj jezik varovati in izobrazivati.“ Na kratkem se ne da dopovedati, kolikoti ti mogočni ustanovek obsega: materni jezik nam je razvezan, vesel zakonin, stert je jara, razdrobljene so verige našega duha, razvaljene so temnice naše narodnosti — Slovenija ni več robinja — nuga gospodinja, ter učivo in uredstvo sama prevzema.

Da bode najmer odsegadob tud pripravstvo za učitelje Slovenski ne more nikaka dvojba biti, tedaj se ta le nekaj od učnih knjig ino škodnega pravopisa spomenem.

Od koda? Kdaj? Kake učne knjižice dobomo? Kar to bodi pravilo: da je kar izvir velikega, učnega domorodnega zbora skoro pak sedanjaj dabi svobode ino ljudskega razsvetla celo prilicno, ter po vseh Slavjanskih deželah naše slavne cesarjevine jednake dostanemo. V naših Slov. knjižicah pak bodi tud oblika ino slika Slavjanska: podrazumij se tu pravopis, kar je naš verli vlastenec g. Majer o tej reči v svojih umih „Pravila, kako izobraževati Hirske narode, in od učilnih knjig v Sloveniji, toljko jasno ino dokazano spisal, nikar le sna popolnoma ne potverdim ino javno pohvalim, ampak po vrednosti ino važnosti, ne morem dosti priporočiti, ker po pameti zdaj več inoče biti ne more ino biti ne sme. Hvala za to našemu dragemu Majerju, ker se je ob časa prav oglasi — a hvala bistremu g. Navratilu, ker jednaki svetlih misli s svojo ognjeno spodbodoj spoče ljudi! Tako je prav, le na verč domorodne lipe, Slov. prijatelje! samo slo-povži se spoder listji vlažje, le čerje se v svojem vlastnem prahu valjajo! Ako hočemo biti dobri Slovenci moramo kmalu biti pravi Slavjanje! To je „conditio, sine qua

non — poglavna pogodba, če si želimo ustavne pravice, stisljiti — si domače občnje osvetiti. Jaz v misli imam Slavjanski pravopis, kakoršnji bi bil za vse panoge Slavjanskih narodov prostorn zadosti da se čisto vse vsake narečja v njem najdejo ino sprejmejo, takošnji je Ostromirski, ino bi bil vsake jednostrannosti prost, potemtakem pomnjen z nekaterimi popravami V. Stef. Karadžića; ker je tudi Ostromirski pri vsej svoji popolnosti vendar nekoliko jednostranski — jednega narečja. (Na tenso od te imenitne stvari s kratkim v „Vedežu“; kedar se ta le razpravi in uravna, bode moje dvoje dela veselo izhajalo — tedaj sem pravo dobro očakal!) V Ostromirici ali popolni Staroslavljansici se najmer Slovenci ino Bulgarije s Poljaki po svojih jezikoslovskih življenj bratovski srečajo, dokler V. Stefanovičeve poprave nekaj pravopisnih opacij oge-mejo. —

Omenka ni treba, da, če si ravno Staroslavljansico v pervinskemu in oglajenemu novemu kroju po primeru gotskega ino sedanjega Nemškega v tis ino pis povzememo, se nam zasegadol navadni čerkopis v Latinskemu obrazu nikakor ne zaverzi; tobi ostani vedno, popolni prepis ino nametek enega v prebir ino izmeno. Tako izhod s zapadom k svoji vlastni sreči prijazno opasemo. Komar se nad tem navrotno sternači hoče, ga zavarnem na tako rečene pisne načine: Fraktur - Schattir -, Kanceli - Latein - Current i. t. d. Schrift, v katerih smo v tujini radi rabotili — ali se nam mogo materinske čerte ino slike menje ljube ino lepe zaleti? Potler; kedar se ti popolnomasoji pravopis vvede, bo Slov. čerkarje kmala zateleni konec. To čerkarjenje ino „jalovo“ slovničarjenje je pri nas pač res iz tega izviral, ker se je bolje ter bolje na ine narečja gledalo, imenito na Staroslavljansko, ker naše v tesne predele stlačeno knižtvo ne doma ne nikamor drugam teha ni imelo, ino ker se je nesrečna, bi rekel, prekleta pravopisna postava: „Pisi, kakor ti govoriš“ (ktero pak vsemu napredovanju našega pismenstva kljubu še v daj svoje stekle varuhe ima:) podirati jeta, posebno pak, ker so slovničarje toliko izobražljivost ino populativnost, ter toliko še skritih zakladov svoje premile materine najajali. Da se k slepu misli predramljeniji Slovencev na gore od vlastencev priporočni pravopis spodobno okrenem, postavim ta izustek tuja, slovečega jezikoslovca. G. Dr. J. W. Eichhoff „Bibliothekar der Königin der Franzosen“ pravi v svojem imenitnem delu: „Parallels des langues de l'Europe et de l'Inde ... Paris 1836“ in 2. Jahrhundert der gewöhnlichen Zeitrechnung erfand der Mönch Cyrillus für die Slaven ein ganz dem griechischen nachgebildetes Alphabet, welches aber alle nothigen Zeichen mit enthält, um die mannigfaltigen Laute ihrer Sprache zu bezeichnen. Diesen sinnreichen Zusätzen, welche später von den Serben vermehrt worden sind, verdankt dieses Alphabet den Vorzug, dass es noch jetzt das reichste

in Europa ist; es hat einen Reichthum, durch welchen es bloss den Indischen (Sanskrit) nachsteht, und dessen Wichtigkeit unbestreitbar ist. Vred tega pohvaljenega, občinskega pravopisa bode svetu goleno čudo razodel, da si je Slavjanstvo bolje po pisu nego govora v toliko razpriti razliki grešanega, učenega ali knižkega Slavjanskega jezika — pogodbe naše vzajmne narodnosti in omikanosti: brez ktera dveju nam obstoja na dolgo ne bo.

— f o v.

Žalostna resnica.

Žalostna resnica je, da se povsodi nasledki starega kopita kažejo, pa vunder vupati moramo, da bode časoma bolje. Kmeti ino vradniški naj bi prav pazljivo sledede brali, kar v 14 listu „Pravi Slovence“ piše. Zgodil se dostikrat, de hudobneži — ali kako bi jih imenovali — konaj napravljene urnokaze ali telegrafe poškodejo. Zavoljo tega je ministerstvo notranjih oprav 13. Sušca 1849, št. 3508 na znanje dalo, de se ima v varstvo te posebne valne deržavne naprave krađi ali podertje in vsako drugo hudobno poškodevanje urnokazov po §. 74 strahovanih postavnih bukev perviga dela kaznovati.

Ravno zvemo, de so neki hudobneži urnokaze, ki grejo ob cesti proti Terstu, kakor tudi use, ki grejo proti Celi, razderli. — Čas smo doživeli, v kteria je umetnost in učenost vse pressegla, česar bi si človeški um pred stoletjem ne bil mogel misliti. Ilip gozi mašine v fabrikah in na čelznicah; železnice nas pripeljejo v eni uri tje, kamor smo poprej dan pota potrebovali; pot, ki je nove zgodbe v šestih dneh donasal, je prikrajan po urnokazih, ki take novice v četerih urah na mesto donesejo; in današnjemu rodu je še čast prihranjena, take hudobneže v družbi terpeti, ki take — božji modrosti in človeškemu umu slavne iznajdbe in umetnosti zaničujejo in poderajo!

Ako prašamo, od koda to izvira, moramo sami sebi odgovoriti, od tobi: Ministerstva in poglavarstva dajejo postave, postave se nanašajo in v zadovne jezike prevajajo in ko so prestavljene, je delo dokončano. — Ni res! Postave so dane in podložni jih imajo spoštovati. Kako je pa podložnim mogoče, jih spoštovati, ako so ne poznane? Zakaj so na pa neznane? — Neznane so mi: Pervič, ker se marsikomu, ki ima poklic in dolžnost, ne poljubi, jih prostim kmetu razlagati in ga podučiti — bodi si v pisarnici ali s prižnice, in drugič, ker je sirovost v večim delu našega ljudstva starina kopita kletet dolžna; tretjič pa zato, ker če se ravno postave razglasijo, postavnih bukev ljudstva nima, na ktere se dostikrat postave nanašajo.

Razglas e. k. ilirčiga poglavarstva od 16. Sušca 1849, št. 3703, govori riker zustran poškodevanja urnokazov, de se ima tako poškodevanje po §. 74 strahovanih postavnih bukev, perviga dela, kakor hudodelstvo očitne siročnosti s ječo med 3 meseci

in 4. leta, pa tudi v letih 1870 in 1871 a težko ječu od eniga leta do petih let kaznovati. Ker je pa toliko nevernih Tomažev v vsaki reči, so vredništvo ne more vhraniti, imenovani §. 74 od besede do besede, kakor je v imenovanih strahovanih lukvah, v slovenski dani: „Hudobne poškodovanja ptuje lastnine so po velikosti hudobnosti in storjene škoda z ječu med 6 mesci in 1 letom, ako je hudobnost in škoda velika, pa s težko ječu od eniga leta do petih let kaznovati.“

To nej je zastran urnokazov dovolj: upamo pa, da bo slednji prijatelj domovine, miru in rednosti se prizadeval, nevedne podučiti, hudobneze spreobrniti, silnice pa pravici izročiti.

Vojska na Laškim.

Od kervave bitve pri Novari, v kateri so naši vojsaki popolnoma sovražniko premagali, smo zdaj vse bolj na tenko zvedeli. Drago truplo naše armade je bitvo začelo pod generalom d'Aspre mo ndvojvodam Albert (nadvojvoda Albert je sin rancega prince Karelina, slavnega generala.) Le 15 tavičent naših je bilo v temu trupu, nasproti jim je pa 40 tavičent sovražnikov stalo. Strel se začne ob desetih dopoldne; veliko so prestali naši, maza niso hotli, dalje naprej niso mogli, ker jim je taka množica nasproti stala. Sardinški staki so gromeli, tako da so je zemlja tresla; ta strel je terpel do treh popoldne. Zdaj pa pride našo tretje armadno truplo, katero je 4 ure zad bilo, drugemu trupu na pomoč. Vsi štirji bataljoni našega regimenta, so se naenkrat v sovražnika zaleteli od vseh krajev so se naši z bajonetam Piemontezov lotili; kateri so pri ti priči sbečati morali. Huda je bila ta bitva; naših je nekaj čez 2 tavičent, sovražnikov pa blizo 4 tavičent padlo. Pisal je od te bitve sivi maršal Radecki svetleu Cesarju, da ne more drugega reči od obnašanje naših vojsakov, kakor da je vsak posamezni vojsak v ti bitvi junak bil.

Pohvalen je zopet naš Slovenski regiment Kinski. Slava Slovescam, živio regiment Kinski.

Po ti bitvi prišel je mladi Piemontezki kralj, Viktor Emanuel, k maršala Radeckemu ino ga je prosil za častni mir. Dovolil je maršal v to prošnjo stem pogodom, da se mora v kratkim stanoviti mir vstaviti.

Pogodbe pod katerim je maršal v mir dovolil, so: 1. Morajo Piemontezji vse vojske stroške nam poveriti; 2. Piemontezki kralj ne sme več kot 20 tavičent vojsakov imeti; 3. on mora vse ptajice iz svoje dežele zagnati; 4. Dotistihual da se to spolni, posedejo naši v Piemontezam vred pervo ino nar močnejšo Piemontezko terdjava Aleksandrio. — Tolklo se še mora čakati, da naš svetli Cesar v vse to dovolijo, kar se bo brez dvombe zgodilo.

Ozarska dežela.

General Velden je menda iz Dunaja k armadi šel, ktera je Komorasko terdjava oblegla. Tu menda silo velik naših pada. Na mesto Veldna je na Dunaj gen. Corić prišel.

Tudi se pripoveduje, da je Vinifigree na cesarski dvor v Holosnu poklican, in da bo viksi komando baron Jelačić prevzel.

Iz Erdelja se sliši, da je Polak Bem od Rusov potolčen in v Valahio pregnan bil.

Na dolnjih planjavah okoli Tise je menda velik sneg zapadel, zatoroj naša armada dosti opraviti ne more.

Kakor dunajski časopis „Presse“ pove, je v Budapešti velik strah, da bi zopet pod Kušutovo gospodarstvo ne padli, ker že dolgo niso madjarski puntarji od cesarske armade potolčeni bili in se že blizo Budapešte pokazujejo.

Časopis „Oester. Correspondent“ pove, da so Rusi v Galicijo stopili. — (Slov.)

Nemška dežela.

Frankobrod na Majnu. Narodni nemški zbor je 27. Sušca sklenil z 272 proti 255 glasom, da se ima dostojnost nemškega državnega glavniga glavarja enimu izmed sedanjih nemških vladarjev izročiti; z 267 glasi proti 263, da je ta dostojnost (Wärde) nasledna ali dedišna (erblieh); ta vladar ima ime nemški cesar.

V seji 28. Sušca se je pričela volitev tega nemškega kralja, 248 poslancov se je glasovanja zderjalo, 290 jih je pa izvolilo Pruskega kralja za nemškega cesarja.

Poslanstvo od 25 udov bo ta sklep pruskimu kralju na znanje dalo.

Narodni zbor je sklenil skupej ostati, dokler se prvi državni zbor ne snide. —

Kakor Lloyd pove, Praski kralj te časti ne prevzame, in narberžeje so ga tudi Nemcam, kakor se je g. Smerling v Frankobrodu ovidil, ustava oktrojirala ali okrojila. — (Slovenija.)

Bražba goveje živine.

Grajsina v Breščah (Rana) bo svojo je obširno kmetijo v štani dala, ino to je primoro vse svojo lepo živino prodati.

Prodala se bo 18. mali travna 1876 v Breščah 154 živinčev; namre 1 doraseni bik, 10 mladih bikov, 16 volaj, 10 krav, 33 telic, 29 juncov.

Kdor je kdaj v Breščah bil, je šel lepo grajsinsko živino gledati; kdor pa v Breščah še ni bil, je gotovo od Breške živine govoriti slišal. Inkoj ni jo na Majnerskim lepše živine od Breške.

Pri ti prilikosti se bo ravno tisti dan in 14 tiskih kontov po drabi prodajalo, ino drugi dan pa mnoga kmetijskega orodja, kakor vozovi, plugi, kmeti i. t. d.